Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2015, sp. zn. 8 Tdo 1171/2014, ECLI:CZ:NS:2015:8.TDO.1171.2014.1

Číslo: 42/2015

Právní věta:

Příprava trestného činu spáchaná nezpůsobilými prostředky není v zásadě vyloučena, avšak je nutné vycházet z toho, že příprava je vzdálenějším stadiem od dokonání činu, než je tomu u pokusu, a předpokládá jen „úmyslné vytváření podmínek pro spáchání zvlášť závažného zločinu“ (§ 20 odst. 1 tr. zákoníku). Zda jde o prostředky nezpůsobilé pro dokonání činu, určují různé okolnosti, především však to, jakým způsobem je pachatel použil a jaká podle objektivních vlastností byla míra jejich nezpůsobilosti, zda tato nezpůsobilost vycházela již z jejich volby pachatelem, anebo zda byla na vůli pachateli nezávislá a byla dílem náhody. Otázka, proč příprava nedošla ani do stadia pokusu, má význam především pro posouzení společenské škodlivosti takového činu ve smyslu zásady subsidiarity trestní represe podle § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Pro závěr o neuplatnění trestní odpovědnosti pachatele za pokus zvlášť závažného zločinu, ale jen za jeho přípravu, nepostačuje pouze zjištění, že jde o nezpůsobilé prostředky, ale je nutné zvažovat i další okolnosti, zejména povahu použitých prostředků a způsob, jakým pachatel realizoval svůj zamýšlený záměr.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 14.01.2015

Spisová značka: 8 Tdo 1171/2014

Číslo rozhodnutí: 42

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Příprava k trestnému činu, Subsidiarita trestní represe

Předpisy: § 336n odst. 1 o. s. ř.
§ 336n odst. 2 o. s. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud rozhodl o dovolání podaném nejvyšším státním zástupcem v neprospěch obviněné K. B. proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 4. 2014, sp. zn. 5 To 14/2014, tak, že podle § 265k odst. 1 tr. ř. napadený rozsudek zrušil. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Vrchnímu soudu v Praze přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 18. 10. 2013, sp. zn. 2 T 6/2013, byla obviněná K. B. uznána vinnou přípravou zvlášť závažného zločinu podvodu podle § 20 odst. 1 tr. zákoníku, § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku za použití § 209 odst. 6 tr. zákoníku.

Podle skutkových zjištění soudu se jí dopustila tím, že s cílem získat finanční prostředky z uzavřené smlouvy o půjčce nebo o úvěru, která měla být zajištěna zřízením zástavního práva k nemovitosti na adrese v P., L., zapsané na LV … u Katastrálního úřadu pro hl. m. P., Katastrální pracoviště P., v hodnotě 47 000 000 Kč, ve vlastnictví PhDr. G. M., trvale bytem v P., L., společně s již zemřelým P. V. zkontaktovali V. B. – P., s nímž obviněná dne 27. 5. 2011 v P., v ulici Š., podepsala smlouvu o zprostředkování s možností čerpat finanční částku ve výši 10 000 000 Kč, se splatností do jednoho roku, svoji žádost doložila výpisem z katastru nemovitostí, kopií kupní smlouvy ze dne 22. 5. 2000, uzavřenou mezi společností E., spol. s r. o., se sídlem v P. 2, L. č. p. 665/45 (jako prodávající) a G. M., trvale bytem v P., L. (jako kupující), dále odhadem o obvyklé ceně nemovitosti, vypracovaným Ing. J. K., a padělanou plnou mocí ze dne 24. 5. 2011, kterou obviněné měla udělit majitelka nemovitosti PhDr. G. M., ač jí žádnou plnou moc neudělila a ani nepodepsala, o prodeji nebo zástavě nemovitosti nikdy neuvažovala; následně se V. B. obrátil na několik nebankovních subjektů, kterým doručil podklady poskytnuté obviněnou k posouzení, zda by byly schopny obviněné půjčit peněžní prostředky na základě smlouvy o půjčce nebo úvěru, přičemž k podepsání smlouvy o půjčce či o úvěru a ani k vyplacení peněžních prostředků nedošlo, protože bylo zjištěno, že faktický vlastník nemovitosti PhDr. G. M. nikdy nevyslovila souhlas se zastavením své nemovitosti.

Za tuto přípravu zločinu byla obviněná odsouzena podle § 209 odst. 5 tr. zákoníku za podmínek § 58 odst. 1 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání tří roků, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu pěti let.

Vrchní soud v Praze jako soud odvolací z podnětu odvolání obviněné rozsudkem ze dne 30. 4. 2014, sp. zn. 5 To 14/2014, rozhodl tak, že podle § 258 odst. 1 písm. b), d) tr. ř. zrušil uvedený rozsudek soudu prvního stupně v celém rozsahu a podle § 259 odst. 3 písm. a) tr. ř. obviněnou podle § 226 písm. b) tr. ř. zprostil obžaloby pro skutek, který popsal zcela shodně s tím, jak je uvedeno shora, v němž byla spatřována příprava zvlášť závažného zločinu podvodu podle § 20 odst. 1 tr. zákoníku, § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku, protože uvedený skutek není trestným činem.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal nejvyšší státní zástupce v neprospěch obviněné z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. dovolání, protože se neztotožnil se závěrem vrchního soudu, který sice akceptoval skutková zjištění a právní kvalifikaci skutku, ale měl za to, že předložené listiny nebyly s ohledem na jejich povahu po obsahové i formální stránce způsobilé k tomu, aby na základě nich mohlo dojít k vylákání úvěru, a považoval za vyloučené, aby k zápisu mohlo dojít bez vědomí poškozené. Pokud odvolací soud z těchto skutečností dovodil, že šlo o nezpůsobilou přípravu, a tudíž i malou míru společenské škodlivosti, a proto bylo nezbytné přihlédnout k principu subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku, nejvyšší státní zástupce zdůraznil, že nezpůsobilost přípravy nemůže být sama o sobě takovou okolností, která by vylučovala trestní odpovědnost za přípravu trestného činu. Zejména zdůraznil, že zákonodárce v trestním zákoníku pojem nezpůsobilé přípravy nezmiňuje, z čehož lze dovodit, že zásadně nerozlišuje mezi způsobilou a nezpůsobilou přípravou, a proto nemůže hrát roli ani z hlediska případné aplikace § 12 odst. 2 tr. zákoníku, jak vyplývá i z konstantní judikatury soudů. Současně dovolatel poukázal i na teze vyjádřené k otázce nezpůsobilosti vývojového stadia trestného činu v odborné literatuře, podle nichž zásadně platí, že z hlediska úvah odvolacího soudu každý pokus by byl za určitých podmínek nezpůsobilým pokusem. Z uvedených skutečností dovolatel shledal, že vrchní soud pro závěr o nezbytnosti použití principů vyjádřených v § 12 odst. 2 tr. zákoníku nepostupoval v souladu s kritérii vymezenými ve stanovisku Nejvyššího soudu sp. zn. Tpjn 301/2012, protože nezohlednil veškerá relevantní hlediska vymezená v § 39 odst. 2 tr. zákoníku. Nejvyšší státní zástupce měl na rozdíl od odvolacího soudu za to, že v posuzované věci existuje celá řada okolností, které naopak

závažnost trestného jednání obviněné zvyšují. Mezi nimi jmenoval zejména výši škody přesahující dvojnásobek hranice škody velkého rozsahu, která jako možný následek hrozila, dále účast další osoby na připravovaném trestném činu, jakož i předchozí uvážení a plánovitost činu obviněné. Neopomenul zdůraznit ani to, že trestné jednání bylo namířeno proti nemovitosti, přičemž zájem na ochraně právních vztahů k nemovitostem je silnější nežli zájem na ochraně většiny jiných majetkových hodnot. Z uvedeného dovolatel vyvodil, že pouhá „nešikovnost“ způsobu provedení nemůže bez dalšího společenskou škodlivost činu snížit až na hranici beztrestnosti.

Dovolatel proto navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 4. 2014, sp. zn. 5 To 14/2014, jakož i další na něj navazující rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a dále, aby tomuto soudu věc přikázal k novému projednání a rozhodnutí.

Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání nejvyššího státního zástupce je přípustné, bylo podáno osobou oprávněnou, v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit, poté, co neshledal žádné důvody pro odmítnutí dovolání podle § 265i odst. 1 tr. ř., přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost těch výroků napadených rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení napadeným částem rozhodnutí předcházející. K vadám výroků, které nebyly dovoláním napadeny, Nejvyšší soud přihlížel, jen pokud by mohly mít vliv na správnost výroků, proti nimž bylo podáno dovolání.

Na základě uplatněného důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze v dovolání namítat, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Dovolatel vytýkal nesprávné užití zásady ultima ratio a subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku v návaznosti na vymezení pojmu přípravy trestného činu podle § 20 odst. 1 tr. zákoníku, Nejvyšší soud tudíž dospěl k závěru, že podané dovolání se v souladu s označeným dovolacím důvodem dotýká právních otázek, a proto z jeho podnětu přezkoumal správnost napadeného rozhodnutí.

Odvolací soud se při zcela shodných skutkových zjištěních, jaká učinil soud prvního stupně, jenž obviněnou uznal vinnou přípravou zvlášť závažného zločinu podvodu podle § 20 odst. 1 tr. zákoníku k § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku, ztotožnil s jeho závěry, že popsané jednání obviněné naplňuje znaky tohoto trestného činu po formální stránce, protože obviněná úmyslně vytvářela podmínky pro spáchání zločinu podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku. Z provedených důkazů však již mimo závěry soudu prvního stupně shledal, že obviněnou předložené listiny nebyly s ohledem na svoji povahu po obsahové a ani formální stránce způsobilé k tomu, aby na jejich podkladě mohlo dojít k vylákání úvěru ve výši 10 000 000 Kč.

Z těchto důvodů odvolací soud uzavřel, že k přípravě bylo užito nezpůsobilých prostředků a na jednání obviněné se vztahovaly stejné zásady jako u pokusu nezpůsobilými prostředky, což zvažoval v rámci společenské škodlivosti činu a principu ultima ratio ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Dospěl k závěru, že jednání obviněné není trestným činem a u obviněné nelze uplatňovat trestní odpovědnost za spáchaný čin. O čin společensky málo škodlivý jde podle odvolacího soudu zejména proto, že k poskytnutí úvěru fakticky nemohlo dojít.

Nejvyšší soud se s těmito závěry odvolacího soudu neztotožnil a poukazuje především na to, že zvlášť závažného zločinu podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku se dopustí ten, kdo sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti a způsobí takovým činem škodu velkého rozsahu. Podle § 138 odst. 1 tr. zákoníku se škodou velkého rozsahu rozumí škoda dosahující nejméně částky 5 000 000 Kč.

Přípravou podle § 20 odst. 1 tr. zákoníku je jednání, které záleží v úmyslném vytváření podmínek pro

spáchání zvlášť závažného zločinu (§ 14 odst. 3 tr. zákoníku), zejména v jeho organizování, opatřování nebo přizpůsobování prostředků nebo nástrojů k jeho spáchání, ve spolčení, srocení, v návodu nebo pomoci k takovému zločinu, jestliže to trestní zákon u příslušného trestného činu výslovně stanoví a pokud nedošlo k pokusu ani dokonání zvlášť závažného zločinu.

Příprava tedy musí směřovat ke spáchání zvlášť závažného zločinu, a to buď v obecné podobě vytvářením podmínek pro spáchání zvlášť závažného zločinu, anebo v § 20 odst. 1 tr. zákoníku příkladmo vypočtenými jednotlivými typickými způsoby přípravného jednání.

Příprava vyvolává zatím jen vzdálené nebezpečí, že nastane následek, který je znakem skutkové podstaty zvlášť závažného zločinu (srov. rozhodnutí č. 3/1952 Sb. rozh. tr.). Tím se liší na jedné straně od projevu úmyslu takový zločin spáchat, který uvedenou povahu ještě nemá, a na druhé straně od pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku zvlášť závažného zločinu, při němž pachatelovo jednání pokročilo dále než příprava a již bezprostředně směřuje k jeho dokonání. Z toho vyplývá, že zákon vymezuje přípravné jednání poměrně široce a je na judikatuře, aby toto široké vymezení dané „úmyslným vytvářením podmínek pro spáchání zvlášť závažného zločinu“ náležitým způsobem konkretizovala. Přípravné jednání může spočívat i v takové formě útoku, která svým charakterem nedosahuje ještě intenzity jednání bezprostředně směřujícího k dokonání zamýšleného zvlášť závažného zločinu, vytváří však objektivní podmínky pro následné uskutečnění takového záměru (srov. rozhodnutí č. 22/1964 Sb. rozh. tr.). Pojem bezprostředního směřování k dokonání zvlášť závažného zločinu je nutno chápat tak, že pachatel již bezprostředně ohrožuje předmět svého útoku. Jestliže k takovému přímému působení na předmět útoku, a tím k jeho bezprostřednímu ohrožení, nedojde, je v uskutečňování úmyslu pachatele spáchat zvlášť závažný zločin nutno spatřovat jen přípravu podle § 20 odst. 1 tr. zákoníku (srov. rozhodnutí č. 20/1969 Sb. rozh. tr. a též srov. Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. 2 vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 281).

Při určování povahy a závažnosti přípravy je třeba vycházet zejména z povahy zvlášť závažného zločinu, k němuž příprava směřovala, dále ze závažnosti použité formy přípravy, z toho, jak byla příprava zorganizována, kolik osob se na ní účastnilo, jak dalece se příprava přiblížila pokusu nebo dokonanému zvlášť závažnému zločinu a jak účinné prostředky byly zvoleny k uskutečnění zvlášť závažného zločinu (srov. rozhodnutí bývalého Nejvyššího soudu ČSR ze dne 5. 10. 1973, sp. zn. 6 To 28/73, uveřejněné v Bulletinu Nejvyššího soudu České republiky, ročník 1974, sešit 1, pod č. 2).

V projednávané věci se soudy obou stupňů v zásadě shodly, jak vyplývá z odůvodnění obou dovoláním napadených rozhodnutí, že obviněná ve snaze získat 10 000 000 Kč si na počítači vytvořila výpis z katastru nemovitostí, kopii kupní smlouvy o tom, že poškozená G. M. zakoupila nemovitost, odhad o obvyklé ceně nemovitosti a padělanou plnou moc ze dne 24. 5. 2011 (již měla poškozená jako majitelka nemovitosti udělit obviněné), a přestože se tyto podklady nezakládaly na pravdě a poškozená žádnou plnou moc neudělila ani nepodepsala a o prodeji nebo zástavě nemovitosti nikdy neuvažovala, tyto podklady obviněná předložila k žádosti o půjčce nebo úvěru, jež měly být zajištěny zřízením zástavního práva k uvedené nemovitosti ve vlastnictví poškozené. Obviněná s V. B. dne 27. 5. 2011 podepsala smlouvu o zprostředkování, a proto jmenovaný jako zprostředkovatel se obrátil na několik nebankovních subjektů, kterým doručil podklady poskytnuté obviněnou k posouzení, zda by byly schopny obviněné půjčit peněžní prostředky na základě smlouvy o půjčce nebo úvěru. K podepsání smlouvy o půjčce či o úvěru, a ani k vyplacení peněžních prostředků však nedošlo, protože bylo zjištěno, že faktický vlastník nemovitosti je poškozená, která nemovitost do zástavy nikdy dát nechtěla.

Z uvedeného je tedy zřejmé, že obviněnou spáchané jednání, posouzené jako přípravné, bylo spatřováno v tom, že si bez vědomí poškozené zcela sama a svévolně vytvořila listinné podklady předstírající, že poškozená dává jako třetí osoba do zástavy za úvěr ve prospěch obviněné svou nemovitost. Veškeré uvedené podklady obviněná předložila v rámci své žádosti zprostředkovateli,

jenž je předal osobám, u nichž předpokládal, že by mohly obviněné úvěr poskytnout. K dokonání činu nedošlo v důsledku obezřetnosti a pochybností těchto osob i samotného zprostředkovatele, že zřejmě není vše v pořádku, v důsledku čehož se obrátili na poškozenou, která uvedla věci na pravou míru, čímž bylo podvodné jednání obviněné odhaleno dříve, než mohla úvěr či půjčku vylákat.

Právě vzhledem k těmto okolnostem, které vedly k tomu, že čin obviněné nedospěl k dokonání, tj. k vylákání požadované částky a způsobení škody, dospěl odvolací soud k závěru, že šlo o prostředky nezpůsobilé ke spáchání uvedeného zločinu. Jejich nezpůsobilost shledal v tom, že V. B. „jejich nedostatky okamžitě zjistil, sám kontaktoval poškozenou a svoje pochybnosti sdělil i případnému poskytovateli úvěru J. V.“, jenž o kvalitě a věrohodnosti předložených dokladů rovněž pochyboval a kontaktoval proto poškozenou. Tím podle odvolacího soudu na základě obviněnou uvedeným způsobem vytvořených a předložených listin nemohl být požadovaný úvěr poskytnut. Současně zdůraznil, že i kdyby byl některý subjekt ochotný na jejich podkladě úvěr poskytnout, v následném řízení o vkladu zástavy do katastru nemovitostí by musela figurovat jako účastnice řízení poškozená, tudíž bylo vyloučeno, aby k tomuto zápisu mohlo dojít bez jejího vědomí (viz strana 5 odůvodnění odvolacího soudu). Podle odvolacího soudu šlo o nezpůsobilé prostředky ve stejném duchu, jako je tomu u pokusu.

K tomu Nejvyšší soud uvádí, že výklad pojmu nezpůsobilých prostředků u přípravy není v právní teorii samostatně rozpracován, neboť se i u přípravy vykládá shodně, jako je tomu u výkladu nezpůsobilých prostředků u „nezpůsobilého pokusu“, který může být spáchán buď na nezpůsobilém předmětu útoku, nebo nezpůsobilými prostředky. Důvodem je to, že odlišení mezi vývojovými stadii přípravy a pokusu spočívá v tom, zda pachatel toliko úmyslně vytváří podmínky pro spáchání trestného činu, přičemž takové jednání zatím vyvolává jen vzdálené nebezpečí, že nastane následek, který je znakem skutkové podstaty trestného činu, zatímco u pokusu již pachatel započal uskutečňovat jednání, které je popsané ve skutkové podstatě trestného činu a má vést ke způsobení zamýšleného následku, který však nenastane (srov. rozhodnutí č. 4/1987 Sb. rozh. tr.). Proto je k otázce nezpůsobilých prostředků vhodné uvést následující:

O pokus nezpůsobilými prostředky půjde tehdy, jestliže pachatel použil k trestné činnosti takové prostředky, které podle svých objektivních vlastností nemohly vést k dokonání trestného činu (např. slepé náboje u vraždy apod.). Vždy je potřeba uvážit jejich charakter a podle povahy těchto prostředků rozlišovat, co bylo příčinou nedokonání trestného činu. Bez trestu mohou zůstat jen případy, kdy prostředky zvolené v důsledku krajní nevědomosti nesvědčí o společenské škodlivosti.

Pro závěr, o jak škodlivý čin, který zůstal nedokonán, a to ve stavu přípravy, se jednalo, je nutné vycházet v každém konkrétním případě z posouzení nejen povahy zvoleného prostředku a způsobu, jakým byl pachatelem použit, ale i z toho, co vedlo k nedokonání činu. V případě, že se na tom, že nebyl uskutečněn záměr pachatele, podílely okolnosti na jeho vůli nezávislé (náhodné skutečnosti), jde o společensky škodlivé jednání i přesto, že k následku nedošlo, protože k němu vůle pachatele směřovala a zčásti již i došlo k uskutečnění jednání, avšak jen okolnosti, které pachatel nepředpokládal, zapříčinily, že jím sledovaný objekt činu nebyl narušen.

Podle uvedených hledisek je zřejmé, že se za určitých okolností může jednat i o nezpůsobilou přípravu, avšak vždy je nutné u přípravy, která je vzdálenějším stadiem od dokonání činu, než je tomu u pokusu, a předpokládá jen „úmyslné vytváření podmínek pro spáchání zvlášť závažného zločinu“, zvažovat důvody a příčiny, které vedly k tomu, že takové jednání nedošlo ani do stadia pokusu a čin zůstal nedokonán. Pro určení společenské škodlivosti přípravného jednání ve smyslu zásady subsidiarity trestní represe podle § 12 odst. 2 tr. zákoníku je u přípravy nutné posuzovat vedle povahy a závažnosti zločinu, k němuž směřovala, způsob, jakým pachatel realizoval svůj zamýšlený záměr, a jak dalece se tato jeho snaha přiblížila dokonání, i povahu použitých prostředků. Pro závěr o tom, zda jde o prostředky nezpůsobilé pro dokonání činu, má význam i to, jakým

způsobem je pachatel použil, jaká podle objektivních vlastností byla míra jejich nezpůsobilosti a zda tato nezpůsobilost vycházela již z jejich volby pachatelem, anebo zda byla na vůli pachatele nezávislá a byla dílem náhody.

Aplikovat zásadu uvedenou v § 12 odst. 2 tr. zákoníku lze zejména v případě méně závažného trestného činu, neboť podle § 12 odst. 2 tr. zákoníku trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené je možné uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Společenská škodlivost činu, která není zákonným znakem trestného činu, má význam jen jako jedno z hledisek pro uplatňování zásady subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Nelze ji řešit v obecné poloze, ale je ji třeba zvažovat v konkrétním posuzovaném případě u každého spáchaného méně závažného trestného činu, tj. v případech, v nichž posuzovaný skutek z hlediska spodní hranice trestnosti neodpovídá běžně se vyskytujícím trestným činům dané skutkové podstaty (srov. stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. Tpjn 301/2012, ze dne 30. 1. 2013, uveřejněné pod č. 26/2013 Sb. rozh. tr.).

Pro závěr o nízké společenské škodlivosti pokusu (přípravy) zvlášť závažného zločinu a neuplatnění trestní odpovědnosti pachatele ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku nepostačuje pouze zjištění, že jde o nezpůsobilé prostředky, neboť příprava je založena na tom, že pachatel jen zajišťuje nebo přizpůsobuje prostředky nebo nástroje k tomu, aby byl zvlášť závažný zločin spáchán, a jde o jednání, které jen vyvolává vzdálené nebezpečí, že nastane následek předpokládaný ve skutkové podstatě zvlášť závažného zločinu. Proto je vždy nutné zkoumat nejen to, zda a z jakých důvodů byly použité prostředky nezpůsobilé přivodit ohrožení zájmu chráněného skutkovou podstatou daného zvlášť závažného zločinu, k němuž příprava směřovala, ale i to, zda závěr o trestní neodpovědnosti obviněného splňuje i všechna kritéria vymezená ustanovením § 12 odst. 2 tr. zákoníku.

V projednávané věcise odvolací soud ztotožnil se závěrem, že jde o přípravu zvlášť závažného zločinu podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku, a shledal, že za ni obviněná není trestně odpovědná pouze proto, že k přípravě užila nezpůsobilých prostředků. Takový závěr však nesprávně opíral o úvahu, že obviněnou předložené listiny vyvolaly pochybnosti u zprostředkovatele úvěru či půjčky i u jejího potenciálního poskytovatele a že by poskytnutí úvěru zabránilo i řízení o vkladu zástavního práva k nemovitosti patřící poškozené ve prospěch obviněné do katastru nemovitostí. Odvolací soud však již blíže nezkoumal povahu prostředků použitých obviněnou ke spáchání činu z dalších naznačených hledisek, především s ohledem na závažnost zločinu, k němuž směřovala. Pominul, že její jednání se skládalo z mnoha kroků, jimiž se snažila svého záměru, tj. získání 10 000 000 Kč, dosáhnout, a musela relativně sofistikovaně využít možnosti počítačové sítě k tomu, aby si vytvořila a opatřila všechny potřebné doklady, jimiž předstírala vůli poškozené poskytnout předmětnou nemovitost jako zástavu za obviněnou požadovaný úvěr (půjčku). Odvolací soud nezkoumal důkladné vytváření si podmínek a prostředků nezbytných k tomu, aby jí byly finanční prostředky poskytnuty. Rovněž nevzal v úvahu ani to, že obviněná tyto prostředky užila přesně ve smyslu toho, jak měly být uplatněny, a nezabýval se ani tím, že na první pohled jejich nepravost nebyla patrná. Nelze se tak ztotožnit se závěrem, že by V. B. „okamžitě“ zjistil, že šlo o podvržené a nepravdivé podklady, jak uváděl v odůvodnění napadeného rozhodnutí. Takové úvaze brání především to, že jmenovaný zprostředkovatel tyto podklady užil právě k účelu, k němuž měly sloužit, neboť oslovil několik poskytovatelů úvěrů či půjček. Spíš než vlastní nezpůsobilost předložených listin zmíněné osoby zaráželo, že obviněná zajišťovala svůj požadavek na vypůjčení peněz zástavou nemovitosti patřící nikoliv jí, ale třetí, pro ni zcela cizí osobě. Právě tato okolnost vedla k tomu, že poškozenou V. B. a J. V. zkontaktovali, čímž podvodnost trestného jednání obviněné odhalili a znemožnili tak, aby byl zvlášť závažný zločin, k němuž úmysl obviněné směřoval, dokonán.

Právě z těchto okolností plyne, že bylo jen věcí náhody, zda osoby, které pro obviněnou zprostředkovávaly úvěr (půjčku), její podvodné jednání odhalí, či nikoliv, neboť tato skutečnost se

odvíjela od jejich pečlivosti a osobní zodpovědnosti zcela bez vůle obviněné. Vzhledem k tomu i za situace, že by se jednalo o přípravu spáchanou nezpůsobilými prostředky, obviněná podléhá trestní odpovědnosti, neboť bez trestu mohou zůstat jen případy přípravy, kde prostředky zvolené v důsledku krajní nevědomosti nesvědčí o společenské škodlivosti.

Nejvyšší soud se ze shora uvedených důvodů neztotožnil se závěrem odvolacího soudu o tom, že by obviněnou zvolené prostředky byly nezpůsobilé ke spáchání zvlášť závažného zločinu podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku.

Jednání obviněné bylo způsobilé vyvolat zamýšlené následky, a to nejen v podobě zahájených jednání o poskytnutí úvěru, ale také jeho konečné realizace, k níž by po zápisu zástavního práva do katastru nemovitostí mohlo skutečně dojít, nebýt zodpovědného přístupu dalších osob. Nelze totiž zásadně přisvědčit odvolacímu soudu v tom, že i kdyby některý ze subjektů obviněné úvěr poskytl, nemohla by věc uspět v řízení o vkladu zástavního práva do katastru nemovitostí. Podle právní úpravy platné v době spáchání skutku (účinné do 31. 12. 2013) byly právní vztahy k nemovitostem upraveny jednak v zákoně č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 265/1992 Sb.“), a jednak v zákoně č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky (katastrální zákon), ve znění pozdějších předpisů, podle kterých nebyly vymezeny žádné zvláštní povinnosti směřující k zabránění podvodných machinací s nemovitostmi. Tuto situaci změnil až zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon), ve znění pozdějších předpisů, který nabyl účinnosti 1. 1. 2014, a to zejména v ustanovení § 16 odst. 1 ve spojení s § 18 odst. 1 cit. zákona. Nelze se tak zcela ztotožnit se závěrem odvolacího soudu, že by bylo za všech okolností a zcela jednoznačně podvodné jednání obviněné odhaleno v souvislosti se zápisem nemovitosti do katastru nemovitostí, neboť tomuto závěru v době činu obviněné platná úprava takto kategoricky neodpovídala, protože katastrální úřad nebyl povinen z úřední povinnosti před provedením zápisu zkoumat, zda vlastník dotčené nemovitosti o právním úkonu, který má být předmětem evidence v katastru nemovitostí, ví či nikoli, ale stačilo, aby osoba požadující zápis do katastru byla osobou oprávněnou nakládat s předmětem právního úkonu, mimo jiné např. na základě plné moci.

Ze všech těchto důvodů má Nejvyšší soud za to, že se nelze ztotožnit s úvahami a závěry odvolacího soudu týkajícími se nezpůsobilosti obviněnou použitých prostředků, neboť shledal, že obviněná ke spáchání předmětného činu zvolila prostředky zcela odpovídající úkonu, k němuž směřovala. K následku v podobě vylákání peněžní částky ve výši 10 000 000 Kč nedošlo jen díky tomu, že především V. B. a J. V. byli profesionálové, kterým nebyly lhostejné zjištěné okolnosti a v rámci své obezřetnosti a zkušenosti zjišťovali skutečný stav věci.

Nejvyšší soud dále poznamenal, že odvolací soud pro závěr o trestní neodpovědnosti obviněné nedůsledně zvažoval i okolnosti pojící se k uplatnění zásady subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Především ve vyznačeném směru řádně nepřihlédl k tomu, že obviněná byla vedena ryze zištným motivem, jímž byla její vlastní neutěšená finanční situace a snaha zbavit se dluhů, kterou se rozhodla řešit podvodným získáním půjčky či úvěru. Podle svých předchozích zkušeností věděla, že bankovní instituce jí potřebné finanční prostředky neposkytnou, a proto oslovila několik subjektů z řad zprostředkovatelů úvěrů a vlastníků nemovitostí, od nichž očekávala nabídku řešení či ochotu zastavit vlastní nemovitost v její prospěch (J. W., JUDr. Z. D., V. B., M. K.). Za pozornost rovněž stojí způsob, jakým zneužila setkání s taxikářem A. B., od něhož získala telefonní číslo, vyfotila si jeho vozidlo a vydávala tyto údaje za vážící se ke smyšlenému A. K., který jí údajně měl nemovitost poškozené k zástavě nabídnout s tím, že veškeré administrativní kroky s tím spojené zajistí. A. B. však potvrdil, že se s obviněnou sešel jednou na ulici a hovořili spolu o tom, že vlastní zadlužené nemovitosti, které potřebuje vyplatit. Nic dalšího nedojednali.

Odhlédnout nelze ani od skutečnosti, že obviněná se na čin připravovala společně s později zemřelým

přítelem P. V. (za účelem obstarání finančních prostředků na vyplacení vlastních dluhů, např. váznoucích na jejich nemovitostech). Společenská škodlivost jednání obviněné je nadto nepochybně zvyšována objektem trestného činu, vůči němuž její jednání bylo namířeno, jímž je cizí nemovitost. V tomto případě byl ohrožen majetek a právo majetek vlastnit, přičemž porušení těchto práv s sebou nese citelný či dokonce existenční dopad do majetkové sféry poškozeného subjektu. Všechny tyto skutečnosti ve svém souhrnu zvyšují závažnost a společenskou škodlivost jednání obviněné a vylučují možnost uvažovat o jeho nízké závažnosti a aplikaci zásady subsidiarity trestní represe. Ze všech uvedených důvodů nemůže být pochyb o tom, že jde o jednání, které již stojí mimo rámec obchodně nebo občanskoprávních vztahů, neboť jde o kvalifikovaný kriminální čin, na nějž zásady vymezené v ustanovení § 12 odst. 2 tr. zákoníku nedopadají. Protože se ze všech uvedených důvodů jednalo o čin, který minimálně vykazuje všechny zákonné znaky přípravy k zvlášť závažnému zločinu podvodu podle § 20 odst. 1 tr. zákoníku k § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku, přičemž i v podobě této přípravy vykazuje velmi vysokou společenskou škodlivost, nebylo možné obviněnou zprostit obžaloby, jak nesprávně odvolací soud napadeným rozhodnutím učinil.

Z uvedených důvodů Nejvyšší soud zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 4. 2014, sp. zn. 5 To 14/2014, jakož také další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a Vrchnímu soudu v Praze přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Po zrušení a vrácení věci vrchnímu soudu se trestní věc obviněné vrací do stadia řízení po podání odvolání. Na odvolacím soudu bude, aby při vázanosti právním názorem Nejvyšším soudem shora vysloveným (§ 265s odst. 1 tr. ř.) rozhodl o vině obviněné v intencích všech rozhodných skutečností v souladu se zákonem. Přestože ke zrušení napadeného rozsudku odvolacího soudu Nejvyšším soudem došlo v důsledku dovolání podaného výlučně v neprospěch obviněné, může odvolací soud postavení obviněné v dalším rozhodnutí zpřísnit jen do rozsahu, v jakém byla uznána vinnou soudem prvního stupně.